

навчальних результатів. Проекти можуть стосуватися будь-яких тем: «Національна кухня країн та народів світу», «Танці народів світу», «Національний одяг Японії та Китаю», «Чому так називається...», «Видатні люди США та звідки вони родом», «Культура сільського господарства та її залежність від природно-кліматичних умов» і багато інших.

Методичні матеріали [1, 2] допоможуть вчителю заощадити час на підготовку до уроків, краще спланувати використання навчального часу, створять умови для урізноманітнення форм навчальної діяльності учнів тощо. Матеріали, які стосуються проведення практичних робіт курсу вміщено в робочий зошит для учнів. Звичайно, що їх можна доповнити або змінити, виходячи з певних конкретних умов школи, класу, учнів тощо. Але враховуючи те, що вчителю, який візьметься разом із своїми учнями опанувати такий змістовно насичений та інтелектуально корисний курс, як курс «Географія культури», треба буде зібрати значний обсяг наукового, навчального матеріалу.

Міждисциплінарний рівень узагальнення географічних знань повинен сформувати у випускника цілісну картину світу. На жаль, в освіті склалася традиція створення «чистих» шкільних підручників, які пишуть частіше за все так, ніби інших шкільних курсів не існує зовсім. Але великим резервом для формування в учнів загальної картини світу було б створення підручників на міждисциплінарній основі — наприклад, до створення підручника географії підключилися б математики, фізики, біологи, історики, філологи і т. д. Тоді учень міг би побачити і відчутти географію в загальній картині світу, дослідив би її зв'язки з іншими науками і навчальними курсами.

Використана та рекомендована література

1. *Капіруліна С. Л.* Кредитно-модульний курс географії культури. — Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. — 316 с.
2. *Бродовська О. Г., Капіруліна С. Л., Кобзар М. О.* Географія культури: Робочий зошит для учнів 10-11 класів. — Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. — 84 с.

РОЗДІЛ 3

Особливості допрофільної підготовки з географії

3.1. ДОПРОФІЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

В. С. Яценко*

Складний процес організації географічної допрофільної підготовки учнів 8-9 класів, їх мотивації та контролю наявних ресурсів навчального закладу, якісного використання інтелектуального потенціалу педагогів, спрямовано на результативність, ефективність досягнення поставлених цілей впровадження профільного навчання в школі. Наукові дослідження визначають географічну допрофільну підготовку учнів у п'яти основних аспектах: обґрунтування процесу навчання географії законами освітнього менеджменту, забезпечення психолого-педагогічного супроводу допрофільної підготовки учнів, вивчення питання вибору учнями найбільш бажаних профілів навчання, інтеграція профільного й професійного навчання та забезпечення комплектування шкільних бібліотек літературою з географії.

Якісна допрофільна підготовка учнів із географії розпочинається із психолого-діагностичної роботи, у тому числі з вивчення поглядів і думок батьків учнів, виявлення та формування профільних географічних інтересів учнів.

Розвиток і формування професійних інтересів безпосередньо пов'язані з пізнавальними інтересами. Вони спрямовані на розуміння суті професійної діяльності, оволодіння не тільки практичними, а й теоретичними основами певної професії. Чим сильніше виражений професійний інтерес, тим глибша потреба в оволодінні знаннями з конкретної професії. Підготовка учня до вибору профілю навчання — це фактично перший серйозний етап вибору професії. Ставлення, інтереси, професійні наміри, а також здібності і потреби — це той мінімум психологічних утворень особистості, який складає її професійний нахил і має бути виявлений і оцінений у системі шкільної професійної орієнтації.

Виділяють три етапи професійної орієнтації:

1. *Початковий* (1-4 класи) — ознайомлення з різними видами професій, виховання позитивного ставлення до всіх видів трудової діяльності, інтересу до пізнання своєї особистості.

К-сть год	Зміст теми	Навчальні досягнення
1	<p>В А Л Л Л</p> <p>Галікір. Культура. Господарство. Сфера послуг. Туризм. Зовнішньоекономічні зв'язки.</p> <p>Завдання 6. Позначення на контурній карті англословних країн</p> <p>Практична робота 7. Складання схеми сучасної індустрії туризму</p>	<p>характеризує особливості народонаселення країн;</p> <p>показує на карті найбільші міста;</p> <p>пропонує напрями співпраці та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків країн регіону й України;</p> <ul style="list-style-type: none"> вміє користуватися різними джерелами країнознавчої інформації, опрацьовувати відомості та створювати презентації _____ J
3	<p>Тема 1. Процеси глобалізації. Глобальні проблеми сучасності. Сталий розвиток - оптимальна модель соціально-економічного розвитку</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> знає поняття: глобалізація, сталий розвиток; розуміє суть глобальних проблем сучасності; називає шляхи розв'язання глобальних проблем людства; обґрунтовує сталий розвиток як оптимальну модель соціально-економічного розвитку _____
2	р. . . . . часу _____ .	

1, **Економічна** і соціальна географія **іам** нав

зика С. П. - Льв.-:

ТМ 0 0 8 . . . . , авт.-сост. Я. М. Бер-

2. **Зарубежні** країни. Випуск

дичевский. - Запоріжжя: Прем'єр, 2003.

3. *Дахно І. І.* Країни світу: Енцикл. довідник / І. І. Дахно. — К.: МЛПЛ, 2004. — 608 с.
4. *Малая энциклопедия стран* / сост. П. Г. Сиротенко, В. Л. Менделеев. — Харьков: Торсинг, 2000.
5. *Масляк П. О.* Країнознавство: Підручник. — 2-ге вид., винр. / П. О. Масляк. — К.: Знання, 2008. — 292 с.
6. *Матвиц Я. Г.* Основы страноведения: Кн. для учителя / Я. Г. Матвиц. — М.: Просвещение, 1999. — 268 с.
7. *Страны мира: Полный универсальный информационный справочник.* — М.: ОЛМЛ-ИРЕСС, 2001.
8. *Супричов О. ІІ.* Країнознавство: навч. посіб. / О. В. Супричов, В. М. Бойко. — Сімферополь: Пата, 2010. — 292 с.
9. *Холина В. ІІ.* География человеческой деятельности: экономика, культура, политика: Учеб. для 10-11 кл. гак. с углуб. изуч. гуманит. предметов / В. ІІ. Холина. — М.: Просвещение, 1995. — 320 с.
10. *Юрківський В. М.* Країни світу: довідник / В. М. Юрківський. - К., Либідь, 1999. — 368 с.
11. *Я готуюсь до уроку географії. Країни Лзії. 10 клас* / упоряд. ІІ. Муніч, В. Серебряй. — К.: Ред. загальнопед. газ., 2003. — 128 с.
12. *Яценко В. ІІ.* Країнознавство: основи теорії: навч. посіб. для студ. геогр. спец. вищ. навч. закл. / В. ІІ. Яценко, В. К. Бабарицька. — К.: Либідь, 2009. — 312 с.

2.6. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ». 10-11 КЛАС

С Я Капіруліна*

Програма курсу «Географія культури», орієнтовно календарно-тематичне планування курсу та програмно-методично забезпечення до них зорієнтовані на вчителів та учнів, які зробили свідомий вибір щодо подальшого навчання географії за умови профілізації.

Згідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України «Географія культури» як шкільний предмет може вивчатися в класах суспільно-гуманітарного та художньо-естетичного напрямів профілізації. Залежно від питань, що розглядаються в цьому курсі, його можна віднести до курсів міжпредметного, інтегрованого змісту.

Програма і зміст курсу «Географія культури» мають на меті формування загальнокультурних компетенцій, вивчення світової культурної спадщини та її географії. Опановуючи теоретичну частину курсу, учень дізнається про особливості культурного районування та традиційної культури окремих регіонів та країн

* © Капіруліна С. Л., 2011

світу; навчитися аналізувати та оцінювати особливості культурного розвитку окремих регіонів та країн світу; зможе оцінити внесок українців (митців, вчених, політичних та культурних діячів) у скарбницю світового культурного простору тощо.

Знаючи потенційні можливості власних учнів, учитель географії, який є дійсно фанатом даного предмету, зможе так організувати навчально-виховний процес на уроках та позаурочну діяльність учнів з курсу «Географія культури», і щоб показати всю багатогранність географічної науки, рівень її інтегрованості та взаємопроникнення в природничі, гуманітарні та інші галузі наукових знань, аби учень зрозумів та усвідомив значення географічної науки та її окремих галузей у житті сучасної людини.

Навчальна стратегія курсу полягає у реалізації завдань для досягнення результатів, які здійснюються в очному форматі шляхом:

- * розгляду змісту теоретичного навчального матеріалу на уроках;
- * самостійного вивчення учнями навчального матеріалу на основі запропонованих авторами навчально-методичних матеріалів [1, 2] та розробленого учителем авторського комплексу дидактичних матеріалів до конкретних уроків;
- * виконання завдань, спрямованих на набуття учнями практичних вмінь і навичок, можливостей застосовувати набуті теоретичні знання на практиці в нових нестандартних життєвих та навчальних ситуаціях;
- * участі учнів у підсумкових семінарських заняттях з метою розвитку критичного мислення, креативності, установок і рис для використання здобутих знань, вмінь, навичок у подальшій власній професійній діяльності;
- * організація та проведення позакласних, позаурочних заходів з метою поглиблення знань, вмінь та навичок, розширення наукової інформації, загальної ерудиції та кругозору;
- * участі у підсумковому тематичному оцінюванні та демонстрації набутих навичок мислення високого рівня (аналіз, синтез, оцінювання, використання).

Орієнтовне календарно-тематичне планування курсу «Географія культури» складене нами відповідно до програми курсу, містить 69 уроків (+ 1 година резервного часу). З них 2 уроки відведено на вступ; 50 уроків заплановано для вивчення нового матеріалу (з них 5 мають планові практичні роботи); 8 уроків-семінарів, які передбачають узагальнення та корекцію знань, вмінь

і навичок учні]; 7 уроків контролю рівня навчальних досягнень, учнів; 3 уроки-екскурсії.

Звичайно, що дане планування уроків є рекомендовано-орієнтовним, адже вчитель, працюючи в певних конкретних умовах може вносити в нього свої зміни та корективи. Наприклад, під час вивчення теми 2 «Географія релігій» можна частину часу присвятити більш детальному безпосередньому ознайомленню з однією із численних храмових споруд міста (селища), поруч з якою розташована школа, через організацію та проведення уроку-екскурсії.

Вважаємо, що в кожній місцевості є об'єкти та споруди, які можна використати з даною метою. Або під час уроків узагальнення знань можна відійти від форми, запропонованої нами в посібнику для вчителя [4] та провести нестандартний урок-телеміст («Зустріч представників Північноамериканської та Південноамериканської українських діаспор», «Науковці Азії та Європи у спільному діалозі: «за» та «проти» глобалізації» тощо), урок-конференцію, урок-гру тощо.

Останнім часом в Україні, країнах-сусідах та в усьому світі великих масштабів розвитку набуває індустрія туризму. Все більше учнів подорожують разом із батьками, туристичними групами, які організуються в школах та позашкільних навчально-виховних закладах освіти. Тож організувати вивчення змісту даного географічного курсу та проведення позашкільної роботи можна у такі способи: через проведення авторських учнівських та батьківських фотовиставок «Туристичний вернісаль», перегляд авторських фільмів «Туристичний кінозал», проведення круглих столів з обговорення матеріалів побаченого та почутого учнями під час їхніх подорожей «Географія культури країн Європи», «Географія культури країн Азії»; випуск звітних стінних газет «Культура світу нашими очима» з авторськими замітками учнів-мандрівників тощо.

Можливості сучасного Internet-зв'язку та телекомунікаційних мереж дають змогу практикувати організацію та проведення вебінарів (Internet-семінарів) з обміну інформацією що стосується курсу. До організації та проведення роботи в даному напрямку можна залучати вчителів інформатики (проведення так званих бінарних уроків), учнів, які мають гарні навички використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Знадобляться вчителям географії, які викладатимуть цей курс, і знання, отримані на курсах Іnіe1@«Павчання для майбутнього», адже можливості використання методу проектів у навчально-виховному процесі з учнями старшої школи дає одні з найкращих